

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DET NYA GÖTEBORG

N:r 3

1 April 1929

Bostadsekonomi och goda bostäder genom standardisering.

Att vi H. S. B:are i viss utsträckning teoretisera om de linjer, efter vilka nedbringandet av byggnadskostnaderna skall kunna ske, är säkerligen både nyttigt och nödvändigt. Fantasien går i spetsen för kulturtåget. År 1652 lämnades i Paris första rättigheten till förfärdigandet av

Amerikanskt köksskåp, utfört vid H. S. B:s fabrik.

en omnibus, till vilken filosofen Pascal givit idén. Fantasien öppnar nya perspektiv och belyser som en strålkastare framföriggande terräng. Den drivande kraften i teknikens utveckling ligger emellertid i det oavslutligt verkande ekonomiska tryck, som på det naturliga urvalets väg gallrar bort det efterblivna. Rationaliseringen kan utifrån befordras företrädesvis därigenom att spärrarna för dess framsteg undanrödjas. Detta sker genom en målmedveten upplysningsverksamhet.

H. S. B. bygger varje år hela grupper av hus i tvenne bostadskvarter på en gång för cirka hundra familjer i varje kvarter, och genom denna storkvartersbyggnad är det möjligt att undan för undan följa en rationell teknik med därtill hörande standard.

Framställningen av material och tillbehör måste bedrivas enligt rationella metoder i stor skala och under tillämpande av standardisering. Byggnadsdelar av olika slag måste begränsas till antalet. Hundratals olika modeller av fönster, dörrar, köksskåp, trappor och listverk är både dyrbart o. onödigt. Därför tillverkar H. S. B. vid sin fabrik i Dals-Långed alla fönster, dörrar, trappor,

köksskåp m. m. i standardmodeller för cirka 200 lägenheter åt gången.

Standarddörrarna, som redan använts å kvarteret Omberg, äro både hållbarare och vackrare med sin livliga kryssfanérfyllning än de gamla dörrarna med de många fyllningarna och ohållbara listverken, som lättare torka sönder i värmeledningsvärmen, samt vid de med sina många ojämnheter äro goda dammsamlare. Husmödrarna äro förtjusta över de nya dörrarna, som äro så lätta att hålla rena och dessutom så vackra.

Som bekant ha de amerikanska husmödrarna praktiskt inredda kök, dels på grund av att det är dyrt med tjänstefolk men framför allt därför att männen i U. S. A. uppskatta kvinnorna mera än vad vi svenska män vant oss att göra och följaktligen inte tillåta att kvinnorna arbeta i tråkiga och besvärliga kök. Det avbildade standardköksskåpet är utfört vid H. S. B:s snickerifabrik efter amerikansk modell. Detta skåp kommer att insättas i samtliga lägenheter å kv. Kärleksörten och Strandpiparen. (Det nya skänkskåpet har utförts i samråd med Bostadsinspektisen fr. Hanna Bylander).

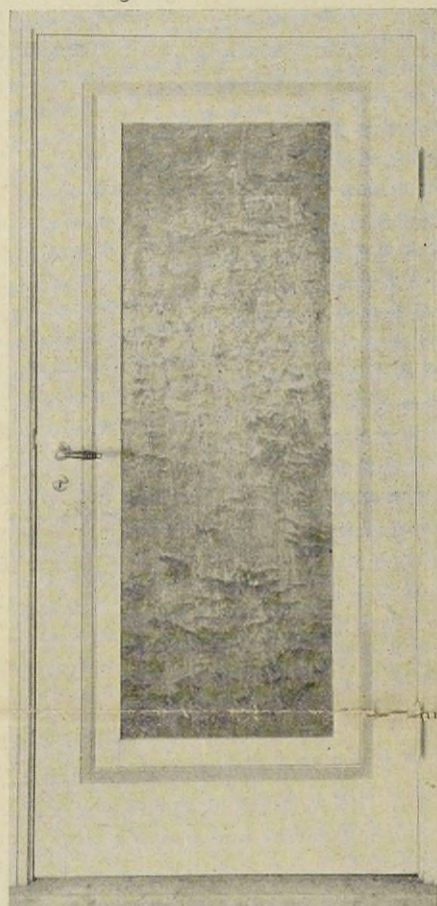
Fördelen med detta köksskåp är bl. a. att en husmoder räcker upp till överskåpen utan att behöva stiga upp på en stege eller stol. En fördel är givetvis också att det hela verkar som en trevlig rumsmöbel, vilket är mer än välbehövt i de små lägenheterna på ett rum och kök för åstadkommande av rumskaraktär i stället för kökskaraktär. Dörrarna i över-

delen av mittskåpet äro — såsom framgår av bilden — försedda med glas, varigenom skåpet ser stilrenare och renare ut. Sidoskåpen skola tjäna samma ändamål som de av H. S. B. tidigare inmonterade skåpen: det ena som städska, det andra som klädska.

Det är ej heller oviktigt att alla skåpdörrar bli släta och tillverkade av kryssfanér, varigenom de bli lättare att hålla rena.

H. S. B:s standardfabrikation.

H. S. B. har erhållit den erfarenheten i sina värmeledningshus, att snickerierna måste utföras av ett gott trävirke och med få sammansättningar för att efterjusteringen skall bli så obetydlig som möjligt, sedan snickerierna varit utsatta för värmeledningsvärmen under ett år. För att byggnadsledningen undan för undan skulle kunna komma underfund med det lämpligaste trävirket och de lämpligaste sammansättningsmetoderna, för undvikande av de dyrbara efterarbetena, samt för utvecklandet av standardiseringen å snickeriarbeten såsom dörrar, fönster, trappor och köksinreden, förhyrde H. S. B. 1927 Baldernäs snickerifabrik vid Dals-Långed till och med utgången av december 1929. Det första synliga resultatet av standardiseringen var, att alla dörrar gjordes med en slät kryssfanérfyllning till nybyggnaderna å Omberg I och II, såsom ovan omnämnts.

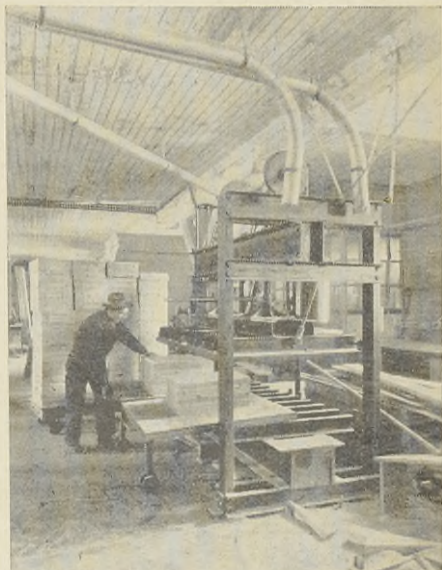
En av Ombergs vackra dörrar.

Av nyheter har fabriken vidare utfört två helt nya skåpsängtyper, som komma att utställas av H. S. B:s kvinnoråd i experimentlägenheten å kv. Kärleksörten. Utfaler typen till husmödrarnas belåtenhet, är det meningen att i fortsättningen tillverka sådana skåpsängar.

Som slutord må nämnas, att om det för konsumenterna — hyresgästerna — är ett behov att äga valmöjlighet bland en större massa bostadstyper än vad som — rationellt sett — är strängt behövt, så blir också produktionen därigenom fördyrad. Är konsumenten — hyresgästen — villig att betala denna merkostnad i högre hyra, saknas emellertid anledning att i denna punkt yrka på åtdragande av standardiseringskraven intill sista gången.

Måhända bör ock i detta sammanhang erinras om vad som ofta påpekats av just måsmännen på detta område, nämligen att standardiseringsprocessen ej är självändamål utan ett medel till ökad bostadsbehovstillfredsställelse.

Ture Blomqvist.

Interiörer från H. S. B:s snickerifabrik.

1. Den stora kryssfanérspressen. 2. Fräsmaskin för trappor, skåp m. m.

DET NYA GÖTEBORG

Redaktör:

Gustaf Lannestock

Redaktion: 1:sta Långgatan
10. Tel. 42775.Expedition: 1:sta Långgatan
10. Tel. 45267.

En rullande lavin.

Bostadsfrågan synes äntligen på väg att bli en av arbetarnas allra viktigaste frågor. Det är också på tiden att man får upp ögonen för betydelsen av bostadsstandardens höjande. Bättre bostäder, bättre människor, ett bättre samhälle är ett slagord med en hel del sanning i. Bostadsfrågan måste höjas över partistriderna, det är sant och riktigt, men att de burgare klasserna skulle arbeta för en lösning med samma hänförelse som småfolket är uteslutet. Deras bostadsfråga är redan löst, har alltid varit det, och det är mänskligt, ehuru icke riktigt ur social synpunkt, att man mindre intresserar sig för det som mindre kommer i ens intressefär. Även de bättre lottade måste dock inse, att de först då kunna känna sig lyckliga i samhället, när alla medborgarna bo bra, och ha det bra ekonomiskt och andligt sett.

Men som sagt, det är icke att hoppas att frälsningen i detta fall skall komma "uppifrån". Det är kanske riktigt att föga göres från det hållet. *Arbetarklassen vill själv lösa sin bostadsfråga.* Men för att finna vägarna till dess lösning måste man sikta målet. Detta måste sättas högt, mycket högt, ty hur högt det än är i dag, skall det om femtio år vara ganska föråldrat. Bostadsfrågan kräver ständigt en ny lösning om vi inte ska bli efter i utvecklingen, om vi inte ska nöja oss med att bo sämre än vad som motsvarar tidens krav på trevnad och komfort. Blir man därtill efter, såsom onekligen skett med Göteborg efter sekelskiftet (Obs! Jämförelsen drages endast med orter, som kommit längre än vi; av de andra ha vi intet att lära), då gäller det att hugga i i dubbel måtto för att hinna med i galoppen.

Glädjande nog har också dessa höga krav på standarden och krav på omedelbar reformation angett tonen på alla de arbetarsammankomster, som under de senaste veckorna hållits i Göteborg. Så var det vid Arbetarekommunens tvenne sammanträden (20,000 medlemmar!), vid ett 20-tal hyresgästföreningars möten (cirka 12,000 medlemmar!), vid de socialdemokratiska ungdomsklubbarnas diskussion i bostadsfrågan, vid A. B. F:s behandling av bostadsproblemet, Clartés studiecirkel m. fl. grupper.

I alla läger har man upptäckt, att vi bo ururselt, att vår stad är ful, att *något måste göras omedelbart.*

Människorna som gå i spetsen ha från lämpliga håll blivit smutskastade och förlöjligade. Fantaster och drömmare! Hånet är ruttenhetens sista försök att slå vakt kring uselheten. Men det torde hjälpa föga i detta fall. Bostadsfrågan har blivit en arbetarnas stora fråga, vilken likt en rullande lavin blir större och allvarligare för varje ögonblick. *I dag* är det ett luftslott att bygga om Haga, att mitt i stadsdelen förlägga en park med barnträdgårdar, *i morgon* är det kanske en verklighet.

G. L.

Barnträdgårdar i H.S.B:s hus

Storstilat förslag till lekstugor vid nybyggnaderna i Stockholm

Diskussionen om gemensamhetskök, gemensamma matsalar och andra gemensamma avdelningar inom hemmet har sedan urminnes tider intresserat människorna och problemet dyker ideligen i moderniserad form upp till förnyad prövning. Tyvärr ha vi inga historiska fakta att bygga på. Inget folk och inget samhälle har i modern tid under någon längre period kunnat lösa denna kommunismens djupaste fråga. Människorna äro alltför mycket individualister. Därmed är icke sagt, att icke vissa detaljer i denna fråga kunna lösas

förslagen ha just kommit oss tillhanda och vi återge dem till begrundande för göteborgarna. Kanske kunna vi inom en ej alltför avlägsen framtid sätta igång med något liknande.

Lekstugan är avsedd för 50 barn och beräknas tarva en personal på tre personer. Förutom toaletter, badrum, mjölkök och andra biutrymmen ämnar man inreda matsal, lekrum, läsrum, rum för spädbarn samt kök och serveringsrum.

Dessutom kommer en rymlig frilufts-

met, lekrummet, är avsett för barn i åldern 2—3 år. Rummet tänkes försett med låga, fasta bänkar utmed väggarna. Under dessa bänkar anordnas utdragbara lådor, där barnen kunna förvara sina tillhörigheter, leksaker och dylikt. Bänkarna klädas på ovansidan med korkmatta.

Läsrummet, som är avsett för de större barnen, förses liksom matsalen med små bord och stolar. I direkt förbindelse med detta rum står ett litet barnbibliotek, med låga bokskåp och skjutbara glasörrar.

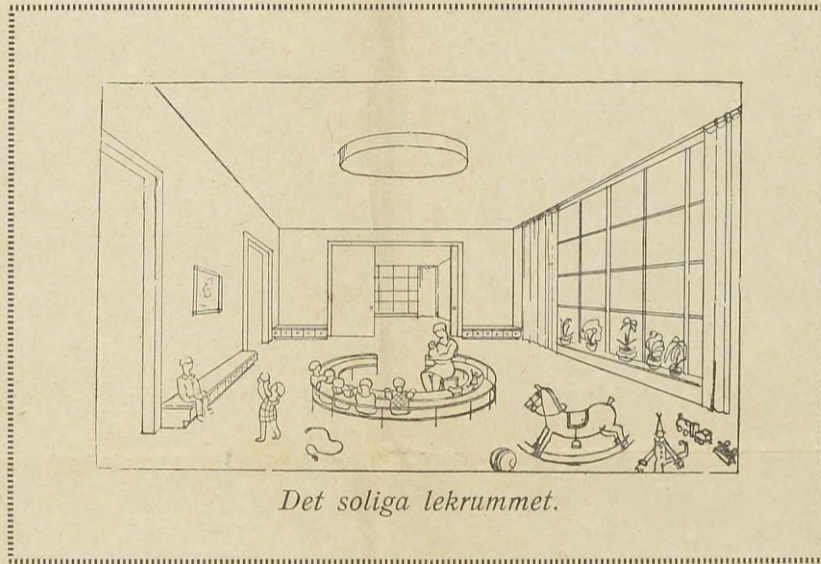
Sovhallen är försedd med i väggarna uppfällbara sängar.

Rummet för spädbarn blir förlagt i direkt förbindelse med den övriga avdelningen, men får dessutom egen ingång ifrån förstugan. Detta rum får liksom alla de övriga södersol och rikligt med ljus. I anslutning till detta utrymme är förlagt ett s. k. mjölkök med gaskök eller spis för uppvärmning av mjölk samt skåp för förvaring av flaskor och dylikt. Med direkt förbindelse till rummet är anordnat ett mindre tvättrum med upphöjt tvättkar för badning av spädbarnen samt väg. Torkanordning för barnkläder inrymtes i särskilt skåp.

Vad inrättandet av dylika lekstugor i stora fastigheter kan komma att betyda för de många familjerna ur arbetare- och småfolkslägren, där ofta båda föräldrarna tvingas för sin nödtorftiga utkomst deltaga i förvärsarbetet, torde stå klart för alla. Likaså den möjlighet till förbättrat nöjesliv och barnavård, som därmed skapas.

Att ett av uppfostrans svåraste problem ur sociallogisk synpunkt här tangeras och underlättas, nämligen frågan om uppfostran till individer för ett större samhälle, är ett förhållande, som också är ägnat att understryka betydelsen av dessa lekstugors inrättande.

*—

Det soliga lekrummet.

till för alla parter fördelaktiga resultat, och kanske med en lösning av ytterligt stor social betydelse.

En sådan detaljfråga i det stora problemet är frågan om lekstugorna för barnen eller Kindergarten såsom de ofta efter tyskt mönster kallas.

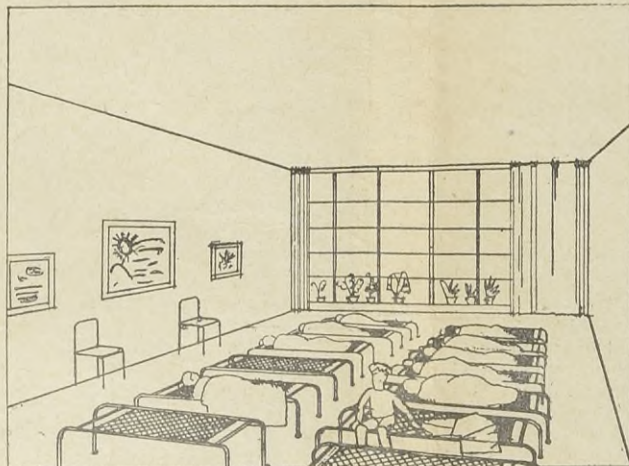
H. S. B. i Stockholm har i sitt stora nybyggnadsföretag för året planerat en dylik lekstuga. Man väntar endast att erhålla stöd stadens sida, och då de olika myndigheterna redan visat stort intresse för projektet, är det gott hopp om dess realiserande. Ritningarna och

terass att anordnas med direkt utgång från de större salarna.

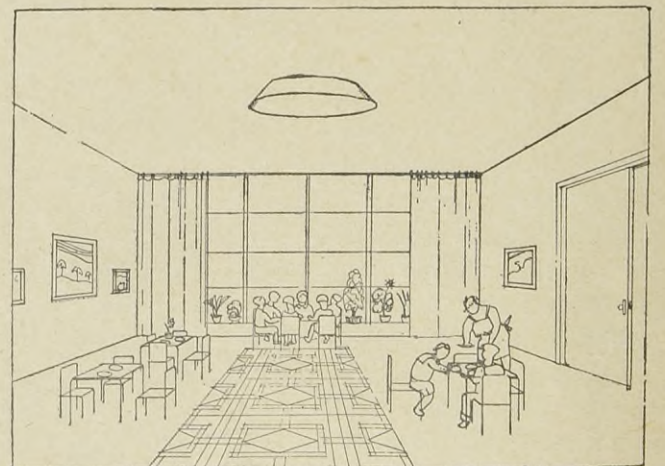
De tre förstnämnda rummen, matsal, lekrum och läsrum, äro förlagda i fil och sinsemellan förbundna medelst dörrar. Stora glaspartier, upptagande hela väggen mot söder, insläppa rikligt med sol och ljus och förmedla direkt utgång till den utanför liggande friluftsterrassen. Matsalens inredning utgöres av små bord och stolar, så att barnen få sitta i grupper om fyra, högst sex vid varje bord.

Det närmast matsalen liggande rum-

(Samtliga ritningar utförda av Arkitekt Sven Wallander, Stockholms H. S. B.)

När småttingarna bli trötta, få de krypa till kojs i sovrumsrummet.

Matsalen blir ljus och luftig.

Hagaborna vilja bygga om hela sin stadsdel.

Arbetskommunens Hagadistrikt hade den 20 mars anordnat ett diskussionsmöte i bostadsfrågan. varvid H. S. B:s byggnadschef Ture Blomqvist inledde diskussionen om "Moderna arbetarbostäder i Haga."

Efter en orienterande översikt av läget på bostadsmarknaden i Göteborg lämnade talaren till slut några positiva förslag, vilka i sin storslagna och djärva radikalism torde ange den enda framkomliga väg, på vilken de olidliga förhållandena i Haga kunna komma att lösas. I likhet med vad som skett vid flera industricentra i Tyskland, och här hemma beslutats beträffande Otterhällan, borde hela stadsdelen jämnas med marken och ny plan uppgöras med breda gator och planteringar. Småtombegreppet borde försvinna och varje kvarter betraktas som en helhet. Först då är det möjligt att till överkomliga priser kunna uppföra hälsobostäder för alla.

Efter föredraget vidtog diskussion, av vilken framgick att talaren givit uttryck för vad Hagaborna själva tänkte och kände. De nuvarande förhållandena voro verkligen omöjliga att längre fördraga. Med stor entusiasm enades man om att frambära följande anmaning till stadsfullmäktige.

"Arbetare och småfolk, boende inom stadsdelen Haga, samlade till möte för att dryfta bostadsfrågan och därmed sammanhängande spörsmål, konstatera

En föregångskvinna

i östra staden är fru Alice Andersson. Vid Bagaregårdens hyresgästförenings sammanträde häromsistens höll hon ett mycket uppmärksammat föredrag om "Gamla och nya kök". Med ledning av en serie utmärkta ljusbilder påvisade hon huru fordringarna på ett ändtänksamt kök under tiderna växlat och stigit. Den sista moderniteten är inget kök alls utan bara en kokvrå, men i stället ett rum till. De konservativa husmodrarna äro kanske inte alltid med i galoppen men tal. var övertygad om att kokvrån så småningom komme att slå igenom.

Efter föredraget följde en livlig diskussion med många intressanta och viktiga inlägg. Men alla fingo inte tillfälle att yttra sig, och då frågan är mycket aktuell f. n. upplåta vi tidningens spalter för en fortsättning av diskussionen om "Gamla och nya kök".

Majornas Hyresgästförening

har hållit ordinarie möte i lokalen Bangatan 24. Densamma var till trängsel fylld av medlemmar när ordföranden hr Sven Pettersson hälsade dem välkomna.

Ett 20-tal rapporter om förhandlingar med fastighetsägarna förelåg till behandling.

Vid mötet höll ledamoten av H. S. B:s kvinnoråd fru Anna Stolfer ett med skioptikonbilder belyst föredrag om Gamla och nya kök. Föredraget mottogs med stort bifall. Under den efterföljande diskussionen påtalades från flera håll att fortfarande folk nödgas bo i urusla och dåliga bostäder, och utan minsta utsikt att inom en rimlig framtid komma ifrån dessa. I många fall är det källarelägenheter och vindskupor. Man framhöll med kraft att stat och kommun ej har gjort allt vad som på dem ankommer för att avhjälpa den stora brist på goda och billiga bostäder som fortfarande är rådande. Mötet uttalade sig enhälligt för att de fonder som nu och inom en rimlig framtid stå till stadsfullmäktiges förfogande böra — där icke donationsbrevnen lägga hinder i vägen — användas till byggande av goda och sunda bostäder att hyras ut till barnrika familjer och fattiga för en billig hyra.

med beklagande, att läget på bostadsmarknaden fortfarande är sådant, att de mindre bemedlade i samhället i synnerligen stor utsträckning tvingas att bo i osunda och som människobostäder mindervärdiga lägenheter. För stadsdelen Haga, som varit och är en arbetarstadsdel, äro dessa missförhållanden ytterst kännbara.

Då denna stadsdel, sedan Stora Otterhällan reglerats, torde vara den i Göteborg som rymmer största antalet mindervärdiga bostäder, fordra vi att stadsfullmäktige snarast vidtaga åtgärder för att inom Haga, med det allmänna stöd få tidsenliga och för arbetarna lämpliga bostäder uppförda."

—*—

Tänk om...

Den 18-årige Karl XII igångsatte uppförandet av Stockholms slott, Sveriges stoltaste byggnadsverk, mitt under brinnande krig, när landet var utarmat och hemsökt av hungersnöd. Stockholms slott är den enda svenska byggnad med internationellt anseende i arkitektoniskt avseende.

Tänk om svenskarna av i dag, och isynnerhet göteborgarna, hade den vilja och entusiasm, som besjälade den tidens människor. Då skulle vi kunna bygga en

Grundstensläggning i kvarteret Strandpiparen.

Stadsfullmäktiges ordförande talar.

Vid H. S. B:s stora nybygge i kvarteret Strandpiparen i Landala ägde den 21 mars en ovannlig högtidlighet rum. Då förrättade nämligen stadsfullmäktiges ordförande professor Malte Jacobsson, den officiella grundläggningen. Till högtidligheten hade sammankommit H. S. B:s styrelse och medlemmar av dess förtroenderåd, representanter för hyresgäströrelsen, en stor del av de familjer, som tecknat lägenheter i nybygget, arbetarna vid företaget, ombud för pressen m. fl. intresserade.

Professor Jacobsson höll först ett kortare anförande, vari han påpekade att H. S. B. genom nedläggandet av en dokumentinsamling velat hufvudsakligen uppförandet av ett av företagets största komplex. När kvarteret Strandpiparen är färdigt, har H. S. B. byggt för 7 1/2 miljon kronor. Kvarteret Strandpiparen, sade talaren, är icke H. S. B:s största byggnadsföretag, men det är kvalitativt sett det bästa. Med sitt friska och härliga läge, snart sagt på

halsostad, som vore den förnämsta i världen. Vi skulle kunna bygga de bästa bostäderna och de vackraste bostäderna som vår tid är mäktig.

Tysklands arbetare ha under de tio åren efter världskriget byggt upp nya stadsdelar i de flesta industristäderna. Det har skett under stora ekonomiska uppföringar, i en tid då landet varit utarmat efter kriget, då många varit modlösa och förstörda av fattigdom och umbäranden. Staten har lämnat lån till 2

toppen av Göteborg, vittnar det om H. S. B:s insats för höjandet av bostadsstandarden och utgör en symbol för den andliga makt, som H. S. B. med sitt intresse och sin entusiasm för sunda och goda bostäder representerar. Denna stora moraliska och estetiska tillgång, som ett företag sådant som detta är för samhället, kan icke nog uppskattas. Till sist framförde talaren ett tack till H. S. B. och alla dem, som aktivt deltaga i det kooperativa husbygget. Tal. hoppades, att H. S. B. skulle få leva och kunna nå sitt stora mål, ombygget av Göteborg.

Därefter nedlades i ett blyskrin Göteborgs tidningar för dagen, 1928 års årgång av Hyresgästen, de första exemplaren av Det Nya Göteborg, redogörelser för H. S. B:s verksamhet, ritningar m. m. samt slutligen en samling gångbara mynt.

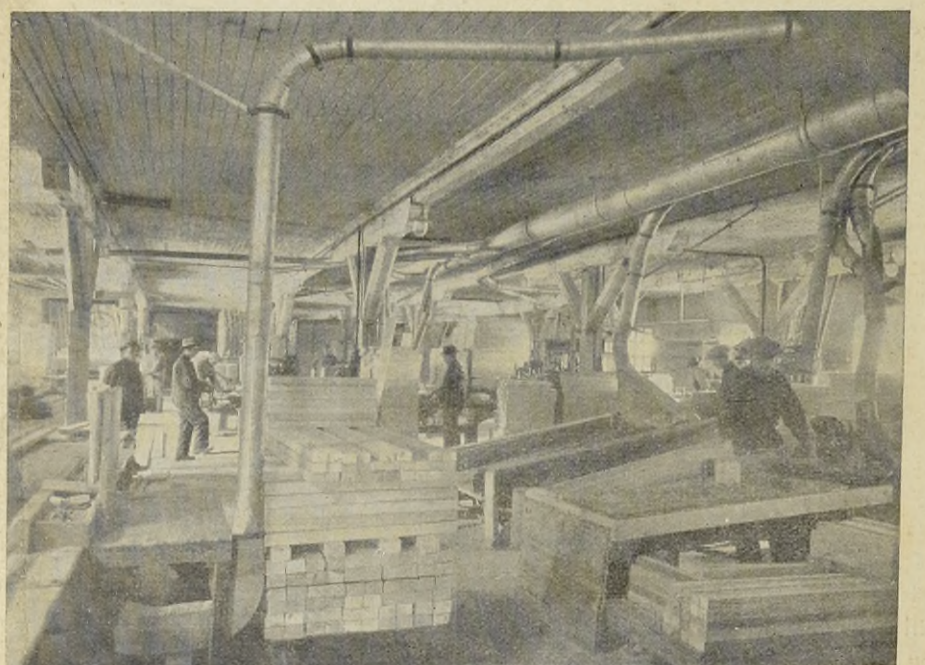
Blylådan hopplöddes därefter och anbragtes i muren, och sedan man höjt ett leve för H. S. B. var den enkla men anslående högtidligheten till ända.

proc., de lokala myndigheterna ha upplåtit tomterna till självkostnadspris. De nya hälsobostäderna äro i hela världens ögon en heder för Tysklands arbetare av i dag.

Tänk om Sveriges arbetare enades om att bygga nya stadsdelar för sig själva. Tänk om de hade en tiondedel av den hänförelse som besjälade den tyska arbetarklassen. Sverige har malm och timmer och sten. Tyskarna få importera en hel del av byggnadsmaterialen.

Personalen vid H. S. B:s fabrik.

Intertör från H. S. B:s fabrik i Dals-Långed.

Bland kåkar och troll.

"Lyckebo, här gå vi in", sade min sagesman från hyresgästföreningen i Hisingstad och jag följde honom med en anmärkning om att i ett hus, som står med namnet Lyckebo i stora bokstäver på väggen, man ej gärna kunde finna några dåliga lägenheter.

I allmänhet voro de också skapliga, men i en lägenhet på ett rum och kök hade ytterväggen spruckit, så att trots ihållande eldning temperaturen ej ville stiga över +9 gr. För denna bristfälliga lägenhet betalades 28 kr. i månaden. Vi fortsatte till Lantmätaregatan, som befann sig i ett fullständigt upplösningstillstånd och påminde mera om en lerig åkerväg än om en gata i rikets andra stad. Vi vadade dock försiktigt framåt och stodo efter ett hundratal meter framför en större byggnad, som visade sig vara ett böningshus, som liksom gatan befann sig i ett långt framskridet upplösningstadium. Smutsigt, grått och med stora sprickor i väggarna. Kåken var ett gammalt landshövdingehus, och bar det gamla hederliga namnet Klockaregården. Men innan vi ta huset i närmare betraktande bör vi kasta en blick på omgivningen. Där vi nu befinna oss norr om Ramberget utbreder sig en större slätt, på vilken ligger utslängt ett hus här och ett hus där, trista, gråa, fula kåkar i en trist, grå och ful omgivning. Men det är inte bara estetiskt utan även hygieniskt som platsen där vi befinna oss är mindre angenäm för dem som bo där. Mitt i gatan framför Klockaregården låg något som liknade ett större brunnlock. Jag frågade min sagesman vad det var, och fick följande förklaring: Alla avloppsledningar från Klockaregården mynna ut i en trumma, som täckes av detta lock. Varma dagar stiger en skön och ljuvlig doft upp genom lockets springor. Från trumman går ett rör som ungefär 20—30 m, från husväggen övergår i ett öppet dike, där allt slaskvattnet sakta och försiktigt rinner framåt för att 100 meter från huset bilda en liten nätt damm, på vilken en mängd barn om vintern åka skridskor.

— Men hälsovårdsnämnden? frågade jag. Har inte den förbjudit den här bakterieodlingen? *Det är hälsovårdsnämnden själv, som beslutit och föreskrivet detta avloppssystem!*

Vi ta nu Klockaregården (B II Å I) i betraktande. Gården smutsig och lerig. En unken, fuktig och möglig källarlukt slår emot en i trappuppgångarna. Några reparationer ha ej gjorts på många år, men hyresgästerna kunna få material alldeles gratis av värden, om de äro snälla och utföra reparationerna själva. Tvättstugan var ett hemsk hål med 1 dm. tjock is på golvet och en rostig tvättgryta i ett hörn. Ingen människa kan använda tvättstugan om vintern, utan all tvätt måste göras i köket. På vår förfrågan upplystes vi om att lägenheterna voro mycket kalla. Man måste lägga varma strykjärn i sängarna och för övrigt elda ständigt. Hyran för 1 rum och kök — storlek 37 m² — är 38 kr.; för 3 år sedan höjdes hyran med 6 kr. för att gas skulle komma att inledas. *Gasen är icke inledd ännu!* Men en sådan bagatell hade inte hyresgästerna i kåken brytt sig om att anmäla till hyresgästföreningen! Den fick först nu efter 3 år reda på saken. Endast två av familjerna voro organiserade. Männ-

skor med dylikt trälasinne ha mycket att skylla sig själva för om de bo uselt och eländigt. Men det är ju ingen ursäkt för hyresvärdarna, vilkas moraliska ansvar förblir lika stort. Inom parentes bör påpekas, att inledandet av gas pr lägenhet beräknas till omkring 60 kr. Efter 10 månader ha alltså hyresgästerna betalat inledningskostnaderna, men fortsätta att betala sina 6 kr. för mycket varje månad. Inom en annan fastighet här ute lyckades hyresgästföreningen pressa ned hyresförhöjningen för inledd gas från 6 kr till 1 kr. pr månad. Flera av familjerna i Klockaregården resterade på grund av arbetslöshet för oguldna hyror sedan en 3—4 månader tillbaka. Hyresvärden ifråga brukar tillämpa den "människovänliga" metoden att ej vråka hyresgästerna i onödan, varigenom han har förskaffat sig ett anseende att vara en hyggelig värd. Men sina pengar behöver han ej riskera, ty efter en längre eller kortare tid överantvarar han hyresgästerna åt fattigvården, vilken sedan får betala resterande hyresbelopp.

Vi fortsätta för att titta ett tag på fastigheterna vid Nedre Hallegatan. Hade intrycken i Klockaregården verkat enbart beklämmande, kom man nu i ett tillstånd, då man ej visste om man skulle skratta eller gråta. Så barockt, så vansinnigt, så överkligt verkade alltsammans. Vi kommo in på en gård, där alla bakgårdars fullhet och brister tycktes koncentrerade. Från det ovanför liggande berget strömmade floder av smältvatten ner över gården, vars dräneringsmöjligheter voro ytterst minimala. Mitt på gården låg ett tvåvåningshus mellan bergväggen och husen, som vette åt Herkulesgatan. Mellan detta hus och bergväggen var en mindre gårdsplan, som låg högre än husets grund, så att bottenvåningens fönster lågo i jämnhöjd med gårdsplanen. Mellan själva gården och huset var en fördjupning, 1 meter bred och 1 meter djup, där snösörjan tornat upp sig mot husväggen och dit smältvattnet från berget strömmade ner. För att komma in på denna gård måste man gå genom en gång under huset, från denna gång gick innertrappan upp genom vilken vattnet forsade i strömmar. Lägenheterna i huset voro tröstlöst förfallna. Trasproletärens fattigdom och hyresvärdens snikenhet kunna åstadkomma stora ting i det avseendet. Spiseln i övre våningen höll på att falla ner i våningen inunder. Allting i rummet var snett; bordet måste stöttas så att inte sakerna man ställt på det gled i golvet. Dörren gick inte att stänga ordentligt. Tapeterna hängde i trasor. För en dylik lägenhet på 1 rum och kök var hyran 20 kr.

I de gamla sagorna talas om troll, som rövade bort människornas friska barn och lade i vaggan sina egna bleka, magra, sjuka och svampiga ungar i stället. Eller togo de små friska människobarnen och stängde in dem i mörka, nakna salar, där den friska färgen försvann från barnens kinder och de tynade bort i vantrevnad och vanvård. Inför den stigande upplysningen har dessa människornas fiender flytt bort, men de ha återkommit i ny skepnad och med nytt namn. De kallas nu hyresvärdar. Men liksom i sagorna ofta talas om troll, som voro människornas vänner och gjorde dem goda tjänster finns det hyresvärdar, som ej kunna räknas till barnarövarnas hatade och fruktade skara. När komma de människoplågande trollen bland fastighetsägarna att endast spöka i sägner och barnsagor?

Alvar Wallentin.

Sekundärkredit för bostadsbyggande på väg att ordnas.

Förslag avlämnat till årets riksdag.

Finansministern har till årets riksdag avlämnat proposition angående den sekundära bostadskreditens ordnande. Förslaget går ut på upprättandet av en central kassa med en av staten tillskjuten grundfond och bestående av lokalföreningar, vilkas medlemmar utgöras av kassans låntagare. Kassen skall benämnas Svenska Bostadskreditkassan och de lokala organisationerna Bostadskreditföreningar.

Enligt förslaget skall staten tillskjuta en grundfond av 30 miljoner kronor och kassen berättigas att utgiva obligationer till högst tio gånger detta belopp. En reservfond skall bildas på så sätt, att för varje lån, som förening erhåller från kassan, skall föreningen årligen under tio år erlägga en tiondels procent av lånets ursprungliga belopp. Detta bidrag får dock minskas eller upphöra, då reservfondens storlek överstiger 5 procent av kassans skulder. Inom varje lokalförening skall upprättas en säkerhetsfond, till vilken alla låntagare skola inbetala två procent av sina bekomna lån.

Den övre belåningsgränsen föreslås i propositionen, liksom i de sakkunnigas förslag, satt till 75 procent av fastighetsvärdet. Det förutsättes som regel, att primärkredit skall erhållas av banker eller eljest upptill 50 eller 60 procent, varefter Bostadskreditkassan skulde tillhandahålla återstoden upp till de 75 procenten.

Jämte egnahems kreditens ordnande är sekundärkredit åt bostadskooperationen

nen en av Bostadskreditkassans uppgifter. Det är emellertid utan vidare klart, att bostadskooperationen icke kan reda sig med kredit upp till 75 procent av fastighetsvärdet. För att denna form av bostadsproduktion skall kunna utvecklas och göra avsedd nytta erfordras kredit upp till åtminstone 90 procent. På sina håll i utlandet har genom det allmänna försorg kredit skaffats ända upp till 95—97 procent. Detta behov beaktas visserligen av finansministern, men han vill icke vara med om att till kooperativa byggnadsföretag det skulle kunna från kassan utlämnas lån utöver 75 procent av fastighetsvärdet. Han anser, att om en det allmänna verksamhet för tertierkreditbehovets tillgodoseende behövs, bör detta vara icke statens utan kommunernas uppgift.

Enligt propositionen skall, i och med Bostadskreditkassans upprättande, bostadslånefondens verksamhet avvecklas. Då kassen, även om åtgärder redan i år vidtagas för dess upprättande, emellertid icke kan bli av större betydelse för byggnadsverksamheten under nästa budgetsår, föreslås att för sagda år 3 miljoner kronor få disponeras av de till fonden inflytande räntor och amorteringar, till utlämnande av nya byggnadslån ur bostadslånefonden. Slutligen föreslås en del ändringar i skattelagarna m. fl. lagar, varigenom Bostadskreditkassan och bostadskreditföreningar bli likställda med hypotekskassorna och hypoteksföreningarna.

Ny Tid skriver med anledning av propositionen:

"Framläggandet av denna proposition är ägnad att hälsas med tillfredsställelse, om än ett närmare bedömande av densamma måste anstå, till dess utförligare uppgifter om förslagens olika detaljer bliva tillgängliga. Ordandet av bostadsproduktionens sekundärkredit är en angelägenhet av den allra största vikt och en förutsättning för att den rådande bostadsnöden skall kunna avhjälpas. Ett minimikrav på den nu föreslagna anordningen måste vara, att kreditbehovet icke blir sämre tillgodosett, än vad som hittills skett genom bostadslånefonden; en avsevärd förbättring är tvärtom av nöden. *En rätt betänklig sak är nog, att enligt förslaget kommunernas befattning med bostadskrediten avkopplas.* I det förslag till ett permanent ordnande av sekundärkrediten, som av den socialdemokratiska regeringen framlades år 1925, utgick man från att kommunernas medverkan skulle bibehållas. Däravande finansministern Gustaf Möller framhöll — därvid han även kunde stödja sig på statens byggnadsbyrå — såsom synnerligen angeläget att kommunernas medverkan vid kreditgivningen även för framtiden kunde upprätthållas. Om kreditkassan kommer till stånd och den föreslagna 75-procentsgränsen blir fastställd, är det helt enkelt nödvändigt att kommunerna träda in för det återstående kreditbehovet. Den saken låter väl också ordna sig i de större städerna, men hur det kan gå i mindre samhällen är väl oviss."

En annan oklar sak att peka på är den form i vilken lånen utbetalas. Enligt bostadssakkunnigas yttrande skola lånen utlämnas till resp. låntagare i form av obligationer. Det vore säkerligen lyckligt att företagarna befriades från de besvärligheter, som denna förbindelse med börserna påtvingar dem.

Propositionen innebär en god början till lösningen av permanent bostadskredit.

Den är ett stort steg framåt i jämförelse med de nuvarande, osäkra anslagen för varje år.

Från läsekretsen

Det Nya Göteborg vill gärna träda i närmare kontakt med läsekretsen. Diskussionsinlägg och andra bidrag kunna insändas till redaktionen och komma att införas för så vitt de kunna anses ha allmänt intresse. Att vi redan ha läsare i skilda läger kunna vi konstatera bl. a. genom nedanstående bidrag, som kommit oss tillhanda och som det är oss en glädje att införa.

Vi.

Människorna äro instrument, som getoner ifrån sig, då vi spela på dem. Visa någon sympati, och du skall få igen mer än du gav, som en fulltonig harmoni blir dens liv, som uppfattar många människors toner.

Intressera dig för andra. Segla ut på människooceanen. Finns det något mer lockande än att ge sig ut på upptäcktsfärd och äventyr? Millioner människor leva omkring oss. Lika många vänskapsmöjligheter vänta endast på att utnyttjas. Underliga öden, kanske vid första påseendet fränstötande, skola för oss uppenbara världar av nya synpunkter.

Tolerans och förtroende är enda möjliga bas för samverkan. Oändligt rik är människornas värld, full av mogna frukter, som blott vänta att plockas. Inget är ädlare än det rent mänskliga, d. v. s. den sköna legeringen av sinnlighet och själ.

Följom Karin Boyes paroll:

Bryt upp, bryt upp, den nya dagen gryr,
oändligt är vårt stora äventyr.

Gustaf Ekstrand.

